

VI.

Međutim ne može se poreći, da hrvatski građanski nacionalizam već od svojih najranijih početaka nije težio i za političkom nezavisnošću Hrvata. Samo što je ta težnja za političkom samostalnošću Hrvatske bila nepotpuna, bila je djelomična, i to baš radi toga, što su se građanski intelektualci politički povezali sa feudalcima i crkvenim dostojanstvenicima, kojima je bilo u interesu održanje austrijske monarhije. Ipak, i kraj takovih prilika, hrvatski intelektualci u »narodnim zahtjevanjima« od 1848. traže: sjedinjenje svih hrvatskih zemalja, posebnu hrvatsku vladu odgovornu saboru i potpunu autonomiju u unutrašnjim poslovima.¹⁵⁾

Ali u daljnjoj borbi sa mađarskim nacionalizmom, hrvatski su intelektualci, kao nosioci hrvatskog nacionalizma, postigli samo ono što je onda najbolje odgovaralo njihovim užim interesima, a to je bila autonomija u unutrašnjoj upravi na području vjerskom, sudbenom i prosvjetnom (Nagodba). Koliko je slaba veza bila tih intelektualaca i feudala sa širokim narodnim slojevima, vidi se najbolje iz toga što je hrvatski sabor sve do kraja XIX. vijeka imao staleški karakter (biskupi, velikaši, visoki činovnici i predstavnici korporacija pozivlju se u sabor) i što je broj izbornika u čitavoj Hrvatskoj i Slavoniji još 1910. bio svega oko 50.000.

U međuvremenu sve više sazrijeva među vodećim intelektualcima ideja o potrebi rušenja Austrije u cilju potpune političke, ekonomske i kulturne

¹⁵⁾ Novine dalm. hèrv. slavonske, Zagreb, ožujak 1848.